

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.653.2024

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 6092 Pani Posłanki Elżbiety Polak w sprawie możliwości nowelizacji ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Na podstawie art. 19 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.¹ Rzeczpospolita Polska specjalną opieką otacza weteranów walk o niepodległość, zwłaszcza inwalidów wojennych.

Na podstawie art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.

W literaturze przedmiotu przedstawiono, że „w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wskazano, że przyjęta zasada równości polega na tym, że wszystkie podmioty prawa (adresaci norm prawnych), charakteryzujące się daną cechą istotną (relewantną) w równym stopniu, mają być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących (wyrok TK z: 6.5.1998 r., K 37/97). W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zwrócono także uwagę na fakt, że równość oznacza także akceptację różnego traktowania przez prawo różnych podmiotów (adresatów norm prawnych), bo równe traktowanie przez prawo tych samych podmiotów pod pewnym względem oznacza z reguły różne traktowanie tych samych podmiotów pod innym względem (orzeczenie TK z 9.3.1988 r., U 7/87)”².

W obowiązującym stanie prawnym, odrębnymi ustawami uregulowane są uprawnienia przysługujące zdefiniowanym ustawowo grupom społecznym legitymującym się działaniem na rzecz odzyskania niepodległości i suwerenności przez Państwo Polskie lub podlegającym zróżnicowanym formom represji w związku z działaniem systemów totalitarnych III Rzeszy i ZSRR w okresie II Wojny Światowej oraz aparatu państwa w okresie powojennym. Uprawnienia kombatantów oraz osób, które przebywały w określonych miejscach represji - przykładowo zesłanych i deportowanych do ZSRR - regulują przepisy ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego³. Uprawnionym przysługuje obecnie prawo do dodatku kombatanckiego w wysokości 330,07 zł, ryczałtu energetycznego w wysokości 299,82 zł i dodatku kompensacyjnego w kwocie 49,51 zł. Łączna suma tych świadczeń to 679,40 zł. Ich wysokość podwyższana jest w ramach waloryzacji.

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. poz. 483)

² Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86, red. Prof. dr hab. Marek Safjan, dr hab. Leszek Bosek, Art. 32

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 2039

Z kolei przepisami ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o osobach deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich⁴ uregulowano sprawę uprawnień przysługujących osobom, które podlegały represjom określonym w ustawie. Represją jest, w myśl przepisów tego aktu, między innymi deportacja (wywiezienie) do pracy przymusowej na okres co najmniej 6 miesięcy w granicach terytorium państwa polskiego sprzed 1 września 1939 r. lub z tego terytorium na terytorium Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i terenów przez ZSRR okupowanych w okresie od 17 września 1939 r. do 5 lutego 1946 r. oraz po tym okresie do końca 1948 r. z terytorium państwa polskiego w jego obecnych granicach. Osobom uprawnionym przysługuje prawo do świadczenia pieniężnego za każdy pełny miesiąc pracy przymusowej, nie więcej jednak niż łącznie za 20 miesięcy - obecnie jest to kwota od 16,55 zł, maksymalnie do 330,07 zł. Podwyższenie tego świadczenia następuje w ramach waloryzacji.

Dodatkowo, osoby zesłane lub deportowane przez władze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich mogą korzystać ze świadczeń przewidzianych w ustawie z dnia 14 sierpnia 2020 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom zesłanym lub deportowanym przez władze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich⁵.

Natomiast przepisami ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych⁶ uregulowano kwestię uprawnień przysługujących działaczom opozycji antykomunistycznej lub osobom represjonowanym z powodów politycznych. W tym wypadku, uprawnionym przysługuje świadczenie pieniężne wynoszące 1780,96 zł. Świadczenie to również podwyższane jest w ramach waloryzacji.

Obok wymienionych uprawnień, wskazanym grupom społecznym przysługują również różnicowane uprawnienia o charakterze niepieniężnym, rzeczowym.

Zdefiniowane w wymienionych ustawach grupy legitymują się różnymi działaniami na rzecz odzyskania niepodległości i suwerenności przez Państwo Polskie lub podleganiem różnicowanym formom represji w związku z działaniem systemów totalitarnych III Rzeszy i ZSRR w okresie II Wojny Światowej oraz aparatu państwa w okresie powojennym. Zakotwiczone w dwudziestowiecznej historii Polski przyczyny przyznania tym grupom określonych świadczeń finansowanych z budżetu państwa mają różne przyczyny, a świadczenia te - różnicowane funkcje, które w poszczególnych przypadkach pozostają w różnych proporcjach wobec siebie (np. funkcja kompensacyjna sprowadzająca się do pieniężnego zadośćuczynienia za doznane krzywdy czy funkcja honorowa polegająca na szczególnym uznaniu zasług tych osób dla Polski). Z tego powodu nie można przyjąć, by wszystkie te grupy łączyły wspólne cechy relewantne, a w konsekwencji - by różne ukształtowanie przysługujących im uprawnień z tytułu posiadania szczególnego statusu wyznaczonego braniem udziału w pewnych zdarzeniach z dwudziestowiecznej historii Polski naruszało konstytucyjną zasadę równości. W rezultacie dokonanie korzystnych zmian w zakresie lub wysokości świadczeń przysługujących jednej z tych grup nie musi automatycznie przekładać się na takie zmiany w stosunku do innych. Wymaga to w każdym przypadku rozważenia ich podobieństwa oraz funkcji przysługujących im świadczeń na tle wszystkich

⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 1818.

⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 2029.

⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 906.

przysługujących przedstawicielom tych grup uprawnień. Obywatele polscy zesłani lub deportowani do ZSRR w latach 1939-1956 oraz działacze opozycji antykomunistycznej są odmiennymi grupami, świadczenia, z których korzystają pełnią różne funkcje, a zakres świadczeń, z których korzystają te grupy – także jest inny. W rezultacie nie można budować automatycznych porównań między przedstawicielami obu grup, także w odniesieniu do zakresu i wysokości świadczeń, które im przysługują.

W Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie są obecnie prowadzone prace nad zmianą przepisów wymienionych ustaw.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
dr hab. Sebastian Gajewski, prof. uczelni
Podsekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/